

INTRO: KØNSKVOTER PÅ EU'S DAGSORDEN

Skal vi lovgive om køn på medlemmer i virksomheders bestyrelser? Det spørgsmål rummer en lang række principielle overvejelser. Helt grundlæggende handler det om, hvordan vi som samfund forholder os til forskellen mellem mænd og kvinder. Og det handler om, hvordan vi regulerer vores virksomheder. Skal vi lovgive, og skal vi gøre det i Danmark eller EU?

Som altid er det overordnede politiske spørgsmål: Hvad er det for et samfund vi gerne vil have, og hvordan kommer vi der hen?

Kort fortalt:

Forslaget er et lærerigt eksempel på, hvordan EU lovgiver. Eksemplet rummer en historie om en politiker, som ønsker at ændre vores samfund. Og eksemplet viser de muligheder og begrænsninger, der er for at føre politik inden for de rammer, som landene har skabt med EU's politiske system.

DIREKTIVETS FØDSEL: DIREKTIVETS BAGGRUND

Jeres Carlsberg har som mål, at minimum 40 % af deres bestyrelsesmedlemmer skal være kvinder. Det mål deler de med en af de stærke kvinder i europæisk politik, Viviane Reding. Hun var næstformand i Europa-Kommissionen indtil 2014, og hun har igennem flere år ført kampagner for, at virksomheder skulle vælge flere spadsersæt og færre slips til deres bestyrelser. Reding mente, at den manglende udnyttelse af højt kvalificerede kvinders kompetencer betyder, at man går glip af en mulighed for økonomisk vækst. For at løse EU's demografiske udfordringer og konkurrere effektivt i en globaliseret økonomi, må alle til rådighed værende menneskelige ressourcer bringes på banen.

I 2011 lovede Reding, at det var slut med høflige opfordringer: Hvis virksomhederne ikke viste resultater, ville hun komme efter dem. Året efter var der stadig kun 15 % kvinder i bestyrelserne, og derfor kom hun på banen med krav om, at EU skulle tvinge de største virksomheder ved hjælp af lovgivning. I 2015 var der, ifølge data fra EU, 21 % kvindelige bestyrelsesmedlemmer i de store, børsnoterede firmaers bestyrelser.

Kvindekvoter splittede Kommissionen

Det var annonceret, at Reding skulle fremsætte sit lovforslag om kvoter på kvindernes internationale kampdag, den 8. marts 2012. Men forslaget blev i første omgang til en offentlig høring, som skulle sikre, at alle relevante spørgsmål var ordentligt undersøgt. Og mens Reding og hendes embedsmænd forberedte forslaget, samledes modstanderne både i medlemslandene og internt i Europa-Kommissionen. Den danske kommissær, Connie Hedegaard og flere andre kommissærer satte sig imod Redings forslag, da det blev præsenteret i oktober. Forhandlingerne i Kommissionen er fortrolige og der er ikke tradition for at stemme om, hvilke forslag Kommissionen skal stille. Resultatet blev, at Reding måtte ændre i sit forslag og prøve igen.

Forslaget

"I don't like quotas, but I like what they do". Sådan havde Reding gentagende gange udtalt. Men da Kommissionen endelig fremsatte forslaget i november 2012, var kvoterne ikke længere helt så bindende. De kaldes heller ikke for kvoter, men for målsætninger. Redings forslag lagde op til, at virksomhederne skal tvinges til at fremlægge klare kønsneutrale kriterier for deres valg og fravalg af bestyrelsesmedlemmer. Det skal sikre, at kandidater vælges på deres kvalifikationer. Hvis virksomhederne ikke opfylder målsætningen om at have 40 % kvinder i bestyrelsen i 2020, sker der principielt ikke så meget. Men hvis virksomhederne ikke kan bevise, at de har brugt de kønsneutrale kriterier rigtigt og konsistent, skal medlemsstaterne 'straffe' dem. Landene skal selv beslutte, hvad 'straffen' skal være, men det kunne fx være administrative bøder. Virksomhederne skal også årligt redegøre for, hvorfor målene ikke er nået, hvad der er gjort indtil videre og hvad selskabet vil gøre fremover.

Hvad siger Folketinget?

Europaudvalget holder øje med de forslag til lovgivning, som Kommissionen finder på. Når Folketinget har modtaget et forslag til lovgivning, diskuterer de det og sender kommentarer tilbage til Kommissionen, hvis der er noget særligt at bemærke.

Hvad leder Europaudvalget så efter?

Europaudvalget sender ikke en hvilken som helst kommentar tilbage til Kommissionen. De kontrollerer om det er nødvendigt at lovgive på EU-niveau, eller som man siger i EU-termer, udvalget tester om forslaget overholder 'nærhedsprincippet'. Kort fortalt går det ud på, at vi skal bestemme mest muligt over vores liv, og derfor skal beslutninger, som påvirker os, tages så tæt på os som muligt – det er indholdet i EU's nærhedsprincip, som gælder mellem EU og medlemslandene. Vi skal først lovgive på EU-niveau, når det er nødvendigt for at få effektive regler.

Det klareste eksempel er luftforurening: Det er ikke effektivt med 27 forskellige regler for luftforurening, når vinden flytter skidtet over grænserne, og derfor lovgives på EU-niveau. Kommissionen skal også selv undersøge om nærhedsprincippet er overholdt, men Folketinget kan godt være uenig. Hvis Europaudvalget ikke mener, at nærhedsprincippet er overholdt i forslaget, sender de deres kritik til Kommissionen. Denne kritik kaldes en begrundet udtalelse. Det der så kan ske er, at landenes parlamenter måske sammen kan give Kommissionen 'gult kort'.

Hvad har et gult kort med kønskvoter at gøre?

Da forslaget kom i 2012 diskuterede Folketingets Europaudvalg af flere omgange Kommissionens forslag til et direktiv om en mere ligelig fordeling af mænd og kvinder i virksomhedsbestyrelser (forslagets rigtige titel er Forslag til EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV om en mere ligelig kønsfordeling blandt menige bestyrelsesmedlemmer i børsnoterede selskaber og tilhørende foranstaltninger!). Det samme gjorde man i Ligestillingsudvalget, som Europaudvalget havde bedt om at kigge nærmere på forslaget. Her fandt man ud af, at man ikke var helt enig i Kommissionens

Hvad betyder gult kort?

Hvis mindst en tredjedel af de nationale parlamenter sender en begrundet udtalelse, giver det et 'gult kort'. Får Kommissionen et gult kort, skal den genoverveje forslaget, men er ikke forpligtet til at ændre det eller trække det tilbage.

tanker vedrørende nærhedsprincippet. Et flertal i Folketinget (Venstre, Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti) mente nemlig, at Kommissionens forslag var i strid med nærhedsprincippet. Det var altså flertallets holdning, at man ligeså godt kan få en mere lige fordeling af mænd og kvinder i virksomhedernes bestyrelser med tiltag, der kun gælder i Danmark.

Kommissionen fik dog ikke gult kort. Kun 7 landes parlamenter sendte begrundede udtalelser. Det var ikke helt nok til at nå den nødvendige tredjedel.

Hva' så nu?

Nu fortsætter forhandlingerne i Rådet (hvor landenes Ministre mødes) og i Europa-Parlamentet. De to institutioner skal først blive enige internt, hver for sig, og så til sidst blive enige med hinanden. Redings forslag blev behandlet i Europa-Parlamentet i november 2013. Rådet påbegyndte dets behandling af forslaget i slutningen af 2014, men først i november 2015 er Rådet kommet til enighed om et nyt forslag til direktivet.

Kan EU lovgive om hvad som helst?

Nej, EU kan ikke lovgive om hvad som helst. EU kan kun lovgive på de områder, som medlemsstaterne har besluttet sig for at skrive ind i traktaterne. EU's traktat handler sådan set kun om to ting. I den ene halvdel beskriver landene alle de områder, hvor de vil løse problemer i fællesskab. Altså: Hvad kan EU bestemme? I den anden halvdel beskriver landene, hvordan de skal finde frem til de konkrete løsninger. Altså: Hvordan lovgiver EU?

For at kunne komme med forslaget om 'kønskvotedirektivet' har Kommissionen lænet sig op ad en artikel i det, der hedder Traktaten om EU's Funktionsmåde. Artiklen handler om ligeløn og ligebehandling, og i den står, at Europa-Parlamentet og Rådet sammen kan vedtage regler, som sikrer princippet om ligeløn og lige behandling af mænd og kvinder, når det handler om beskæftigelse og erhverv. Kommissionen forklarer derfor, at den godt må komme med forslag på området.

Men selvom Kommissionen ifølge traktaterne gerne må lovgive på et område, er det ikke altid, at de enkelte forslag til lovgivning er tilladte. Fx når der er tale om brud på nærhedsprincippet.